

5ส ทำได้ง่ายดีดี เดียว

ณรงค์เกียรติ นักสอน
กรรมการพิจารณารางวัล 5ส ประเทศไทย

“ถ้าจะถามว่าทำ 5ส เสียเวลาไหม ? ให้ตอบกันตรง ๆ ก็คงตอบได้ว่า...เสีย แต่เสียไปน้อยกว่าที่จะได้กลับมาครับ”

ปัจจุบันนี้เรามักจะพบเห็นคำว่า 5ส ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ หรือสถานประกอบการ โดยทั่วไป เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ โรงเรียน สะพานลอยคนข้าม ฯลฯ หรือบางครั้งก็สามารถมองเห็นตามสถานที่สาธารณะ เช่น สะพานลอยคนข้าม เป็นต้น ครั้งแรกที่ผู้เขียนเห็นคำว่า 5ส นั้นก็คิดว่า *“ใครจะเป็นคนคิดคำขึ้นต้น ส เสือ และสามารถนำความหมายของ ส แต่ละตัวมาจัดเรียงจนสามารถใช้ในการจัดระเบียบสังคมขึ้นมาได้”* ในฐานะที่ผมได้รับโอกาสร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณารางวัล 5ส ประเทศไทยในครั้งนี้ ก็รู้สึกดีใจกับประเทศไทยที่สามารถนำหลักการ 5ส มาใช้จนเป็นที่แพร่ขยายได้ขนาดนี้ เท่าที่สังเกตเห็นข้อมูลการจัดงานประกวดรางวัล 5ส ที่ผ่านมามาจนถึงครั้งปัจจุบันนี้ ก็มีหน่วยงานที่เป็นทั้งราชการ หรือสถานประกอบการทั้งประเภท งานอุตสาหกรรม และงานบริการ ให้ความใส่ใจในการนำกิจกรรม 5ส เข้าไปใช้ในการทำงาน จนประสบความสำเร็จในการนำองค์การเข้าร่วมประกวดงาน 5ส ซึ่งรากฐานของงานคุณภาพต่างๆ ล้วนแต่มีรากฐานมาจาก 5ส ทั้งนี้ ก่อนที่จะได้บันไดดาราก้าวขึ้นไปสู่ดวงดาว TQA หรือ Demming Prize ต่อไป

ถ้าจะถามว่าทำ 5ส เสียเวลาไหม ? ให้ตอบกันตรงๆ ก็คงตอบได้ว่าเสีย แต่เสียไปน้อยกว่าที่จะได้กลับมา ขอ ยกตัวอย่างเช่นเริ่มสะสางทุกสิ่งทุกอย่างที่กองรวมกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงานหรือที่บ้านก็ตามอาจใช้เวลาค่อย ๆ จัด ค่อย ๆ คัดแยกไป โดยใช้เวลาสัก 1 อาทิตย์ แต่ทว่า...เมื่อเรียบร้อยแล้ว ต้องการจะหยิบจะไขอะไร ไม่ว่าจะเป็นอย่างไหน ไขอยู่เป็นประจำ และของที่ไขไม่ค่อยได้ไข จะสามารถหยิบได้ภายในเวลาไม่ถึงนาที ซึ่งจะแตกต่างกับปล่อยให้ไว้โดยไม่มีการจัดระเบียบ เราอาจจะหยิบของสักอย่างสองอย่างมาใช้ได้เร็ว เพราะคุณว่าวางไว้ที่ไหน แต่ของบางอย่าง อาจจะไข น้อยหรือไม่ค่อยได้ไขสักนัก หาเท่าไรก็ไม่เจอ ทำให้เสียเวลาและเสียหายต่องานมากกว่าเสียอีก ส่วนตัวเราคนเดียว ยังรู้สึกลำบากขนาดนี้ จึงไม่ต้องสงสัยว่าในระดับองค์กรจะขนาดไหน ดังนั้นจึงควรนำกิจกรรม 5ส มาใช้เป็นเครื่องมือ ในการบริหารองค์การกันดีกว่า แล้วคุณจะได้เห็นว่า **5ส ทำได้ ง่ายนิดเดียว** สำหรับองค์การที่อาจจะกำลังเริ่มทำกิจกรรม 5ส หรือทำมาแล้วแต่ไม่ค่อยแน่ใจนักว่ามาถูกทางหรือไม่ ก็ลองนำไปปรับใช้ หรือลองพิจารณาดูนะครับ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 5ส ในระดับองค์การ

1. ประกาศนโยบาย

การประกาศนี้ต้องมาจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เพราะถ้าผู้บริหารไม่กำหนดนโยบายมาให้ผู้ปฏิบัติงาน ระดับล่างแล้ว พนักงานส่วนใหญ่อาจไม่ตระหนักถึงความสำคัญ เพราะถือว่าไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของงาน หรือไม่มีผลได้ ผลเสียกับตนเอง

2. ให้การอบรม

สืบเนื่องจากพนักงานโดยส่วนใหญ่ ไม่ค่อยรู้จักกันหรือคณะครับ...ว่าการทำ 5ส นั้นทำอย่างไร ฟังไปฟังมาก็ สรุปลงเพียงว่า 5ส คือ การปัด, กวาด, เช็ด, ถู บ้าง ดังนั้นหัวหน้างานจึงต้องจัดอบรม ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจแก่พนักงาน อาจจะสอนเอง หรือส่งไปฝึกอบรมภายนอก รวมทั้งการไปทัศนศึกษา ดูสถานที่ หรือองค์การที่ได้รับรางวัล 5ส เพื่อเป็น ตัวอย่าง หรืออาจจะเป็นการนำปฏิบัติในการนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกันกับองค์การของตัวเอง

3. จัดตั้งคณะกรรมการ 5ส ขององค์กร

สำหรับข้อนี้ ควรมีการกระจาย แบ่งงานกันรับผิดชอบในฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่ต่างๆ ของการทำกิจกรรม 5ส ให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกของการติดตามงานในขั้นต่อไปได้

4. ประชาสัมพันธ์

จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้พนักงานได้สร้างความเคยชินกับคำว่า 5ส และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการทำงาน

5. การสำรวจพื้นที่ และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ

เพื่อให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ จึงควรจัดแบ่งพื้นที่ให้พนักงานทุกคนมีพื้นที่ที่ตนเองต้อง รับผิดชอบ เริ่มจากโต๊ะทำงานของตัวเอง และพื้นที่ส่วนกลาง เช่น โต๊ะประชุม ตู้เอกสาร ชั้นวางของของแผนกนั้น ๆ ก็ จัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ไป เป็นต้น

6. กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

เป็นการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม 5ส โดยได้มาจากการระดมสมอง ระดมความคิดของผู้ปฏิบัติ ในแต่ละกลุ่มและแต่ละพื้นที่ เพื่อความเป็นมาตรฐาน และเป็นแนวทางปฏิบัติให้ไปในทิศทาง เดียวกัน

7. ตรวจสอบ ประเมินผล และแก้ไข

หลังการปฏิบัติกิจกรรมกันไปได้สักระยะหนึ่งแล้ว ก็ควรจะต้องมีการตรวจสอบ และประเมินผลจากหัวหน้าพื้นที่ พร้อมมีการวัดผลด้วยการให้คะแนนประเมินผล และมีการตรวจจากคณะกรรมการกลางต่อไปเป็นลำดับ

8. ติดตามตรวจสอบภายหลังดำเนินกิจกรรมแก้ไขปรับปรุง

เมื่อค้นพบข้อบกพร่องต่าง ๆ คณะกรรมการกลางควรจะให้คำแนะนำแก่หัวหน้าพื้นที่ เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

9. รักษาการดำเนินงานกิจกรรมให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ทำได้จากการสร้างจิตสำนึกให้พนักงานเล็งเห็นถึงความสำคัญ หรือสามารถปฏิบัติงานโดยอัตโนมัติ โดยการทาด้วยใจ ทำออกมาจากใจ เพื่อเป็นการพัฒนา สร้างสรรค์จริง ๆ

10. วัด และสรุปผล

ควรมีการสรุปผลการปฏิบัติงานของการทำกิจกรรม โดยประเมินจากผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดจากคณะกรรมการส่วนกลาง มีตัวชี้วัดเป็นจำนวนและตัวเลขที่ชัดเจนว่าประสบความสำเร็จในระดับไหน และมีแนวทางในการปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ทั้งนี้ตัวชี้วัด ซึ่งถือเสมือนว่าเป็นกฎเกณฑ์ของการความสำเร็จในการทำกิจกรรม 5ส คือ

การมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร การมีส่วนร่วมนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัด ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งเขต 5ส หรือการกำหนดมาตรฐานของ 5ส ต่าง ๆ จะต้องให้พนักงานทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ตั้งแต่ต้น

1. การได้รับการสนับสนุน และกำหนดนโยบายจากบริษัท ซึ่งผู้บริหารของบริษัทต้องกำหนด 5ส เป็นนโยบายของบริษัท ผู้บริหารต้องให้ความสนับสนุน และถือว่าการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน
2. มีแผนงานเกี่ยวกับกิจกรรม 5ส ในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเมื่อบริษัทมีนโยบายแล้ว จะต้องมีการนำไปสู่การปฏิบัติจริงในแต่ละหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว
3. ความเป็นระเบียบ ในการใช้วัสดุ หรืออุปกรณ์ เมื่อใช้แล้ว ต้องเก็บเข้าพื้นที่ที่กำหนดเอาไว้ หากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่บริษัทตั้งไว้ ก็ย่อมส่งผลเสียต่อกิจกรรม 5ส โดยภาพรวม เป็นต้น
4. มีการให้การศึกษา อบรม หรือดูงานเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรม 5ส ซึ่งการให้ความรู้แก่พนักงานทุกคนนั้นก็เพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจวิธีการ ความสำคัญ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ หรือแม้ว่ากิจกรรมจะเกิดขึ้น หรือผ่านการดำเนินงานมาระยะหนึ่งแล้ว ยังจำเป็นต้องให้ความรู้หรือข่าวสารใหม่ ๆ รวมทั้งมีการทบทวนหลักการของกิจกรรม เพื่อให้ทุกคนได้มีแนวทางในการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันด้วย
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น จูงใจ ส่งเสริม ซึ่งหากมีการทำกิจกรรม 5ส ไปสักระยะหนึ่งแล้ว พนักงานงานเกิดความเฉื่อยชา หรือมีความใส่ใจลดลง ดังนั้นคณะกรรมการจึงต้องจัดกิจกรรมกระตุ้น หรือจูงใจให้แก่พนักงาน เช่น จัดวันทำความสะอาดใหญ่ครั้งยิ่งใหญ่ Big Cleaning Day หรือจัดประกวดแต่งคำขวัญ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานทุกคนมีจิตสำนึกที่จะทำ 5ส ด้วยตัวเองตลอดเวลา
6. มีการพัฒนาระดับมาตรฐานของกิจกรรม 5ส ไปเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพในด้านอื่น ๆ ของบริษัท

การทำกิจกรรม 5ส จะประสบผลความสำเร็จเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ คนในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดจนถึงภารโรง หากทุกฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือแล้ว โอกาสที่กิจกรรมนี้จะประสบผลสำเร็จคงเป็นไปได้ยาก การรณรงค์ทำกิจกรรม 5ส ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจะก้าวไปสู่ฝัน ที่ไกลถึงดวงดาว กันได้

การทำกิจกรรม 5ส จะประสบผลความสำเร็จเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ คนในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดจนถึงภารโรง